

مرکز تحقیقات شورای نگهبان

گزارش کارشناسی

لیحه آیین دادرسی کیفری

مواد (۵۵۹) الی (۶۴۸)

مربوط به سازمان قضایی نیروهای مسلح

کد گزارش: ۹۱۰۰۰۴

مرکز تحقیقات شورای نگهبان

تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۰۲/۳۰

شناسنامه گزارش

موضوع:

گزارش کارشناسی

لایحه آیین دادرسی کیفری

مواد (۵۵۹) الی (۶۴۸)

مربوط به سازمان قضایی نیروهای مسلح

تهیه کننده: مرکز تحقیقات شورای نگهبان

ناظر علمی: معاون پژوهشی

شماره گزارش: ۹۱۰۰۰۴

تاریخ تنظیم: ۱۳۹۱/۰۲/۳۰

قانون اساسی با توجه به ظرافت‌های جرائم خاص نظامی و انتظامی، در اصل ۱۷۲ قانون اساسی، محاکم نظامی را پیش‌بینی نموده که این محاکم بر اساس قانون دادرسی نیروهای مسلح - مصوب ۱۳۶۴ - صلاحیت رسیدگی به جرائم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی اعضای ارتش، ژاندارمری، شهربانی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را عهده‌دار می‌باشد. براساس اصل مزبور، رسیدگی به جرائم عمومی نظامیان یا جرائم ارتكابی آنان در مقام ضابط دادگستری، در محاکم عمومی صورت می‌گیرد. بنابر نظریه تفسیری شورای نگهبان به شماره ۱۷۹۰ مورخ ۱۳۶۳/۷/۲، منظور از جرائم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی، تخلفاتی است که مأمور نظامی یا انتظامی در ارتباط با وظایف خاص خود مرتکب می‌شود و وظایف خاص و حدود آن را قانون عادی معین می‌نماید.

با توجه به وجود ابهام در بعضی مصادیق جرائم نظامی و انتظامی، همچنین وجود برخی ضرورت‌ها چون وظایف حساس و مهم، حفظ اسرار، تسریع در رسیدگی به جرائم، قاطعیت در رسیدگی و ضرورت رسیدگی عادلانه و آگاهانه به جرائم نیروهای مسلح و نیز برخی مصالح دیگر؛ در طول دوره‌های گذشته اقداماتی به عمل آمده تا با تفسیر موسع از عنوان جرائم نظامی و انتظامی و با توسعه صلاحیت، بعضی از مصادیق جرائم عمومی نیروهای مسلح در سازمان قضایی نیروهای مسلح رسیدگی شود که بخش ششم لایحه آیین دادرسی کیفری نیز با این رویکرد و طی مواد ۵۵۹ تا ۶۴۸ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است. از جمله اقداماتی که در گذشته منجر به اتخاذ این رویکرد شده است عبارتند از:

۱- درخواست مورخ ۱۳۶۶/۹/۳۰ وزیر وقت اطلاعات از حضرت امام خمینی(ره):

وزیر وقت اطلاعات در تاریخ ۱۳۶۶/۹/۳۰ از محضر امام خمینی(ره) درخواست می‌کنند که به جرائم پرسنل وزارت اطلاعات در دو مورد زیر در سازمان قضایی رسیدگی شود:

۱- جرائم مربوط به تخلف پرسنل اطلاعات از وظایف قانونی آنان؛

۲- سایر جرائم آنان در مواردی که پروندهٔ مربوط مشتمل بر اطلاعات طبقه‌بندی شده جمهوری اسلامی باشد.

حضرت امام(ره) با این درخواست موافقت و ابلاغ فرمودند که:

«با توجه به ضرورت حفظ اطلاعات و اسناد طبقه‌بندی شده جمهوری اسلامی لازم

است جرائم پرسنل وزارت اطلاعات در این دو مورد در سازمان قضایی رسیدگی شود».

۲- درخواست ریاست محترم وقت قوهٔ قضائیه در تاریخ ۱۳۷۱/۸/۲۵ از مقام معظم

رهبری و ارجاع موضوع از سوی معظم‌له به مجمع تشخیص مصلحت نظام

ریاست محترم وقت قوهٔ قضائیه در تاریخ ۱۳۷۱/۸/۲۵ طی نامهٔ شماره ۴۰۴۱/۷۱/م/از

مقام معظم رهبری درخواست می‌کنند که به جرائم نیروهای مسلح که در صلاحیت سایر

دادسراها می‌باشد در دادسراهای نظامی رسیدگی شود و این قبیل پرونده‌ها بخاطر بعضی

از صلاحیدها به دادسراهای نظامی تحویل شود که معظم‌له در پاسخ مقرر می‌دارند:

«بسمه‌تعالی. بهتر است در مجمع تشخیص مصلحت مطرح و تصمیم‌گیری شود.

انشاءالله سعی شود سریع و مطابق نیاز و صلاح نیروهای مسلح اقدام شود».

پیرو دستور مقام معظم رهبری، موضوع در ستاد کل نیروهای مسلح بررسی و موارد

ناگزیر مشخص و در نهایت طرح «حدود صلاحیت دادسراها و دادگاه‌های نظامی و

ضرورت‌های موجود» در ۹ بند توسط ستاد کل نیروهای مسلح تهیه و طی نامه مورخه ۱۳۷۲/۴/۸ توسط رئیس آن ستاد به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال می‌شود.

مجمع تشخیص مصلحت نظام، موضوع را در دستور کار خود قرار داده و در مورخه ۱۳۷۳/۵/۶ قانون «تعیین حدود صلاحیت دادرها و دادگاه‌های نظامی کشور» را به استناد بند هشتم اصل یکصد و دهم قانون اساسی در سه ماده به تصویب می‌رساند که بر اساس این مصوبه، «هر گاه در حین تحقیقات و رسیدگی به جرایم خاص نظامی یا انتظامی، جرایم دیگری کشف شود، سازمان قضایی نیروهای مسلح مجاز به رسیدگی می‌باشد (ماده ۱). جرایمی که اسرای ایرانی عضو نیروهای مسلح، در مدت اسارت مرتکب شده‌اند، و نیز جرایم اسرای بیگانه در مدت اسارتشان در کشور، در سازمان قضایی نیروهای مسلح رسیدگی می‌شود (ماده ۲). کلیه جرایم نظامیان دارای درجه سرتیپی و بالاتر در مراجع قضایی ذیربط در تهران رسیدگی می‌شود (ماده ۳)».

۳- اجازه مقام معظم رهبری به سازمان قضایی نیروهای مسلح برای رسیدگی به جرائم

امنیتی پرسنل نیروهای مسلح و جرائم در حین خدمت آنها

در تاریخ ۱۳۷۳/۱۱/۳ رئیس وقت سازمان قضایی نیروهای مسلح نامه‌ای به ریاست وقت قوه قضائیه نوشته و پیشنهاد می‌نماید:

«در صورتیکه جنابعالی مصلحت بدانید از مقام معظم رهبری و فرماندهی کل نیروهای مسلح کسب اجازه شود که سازمان قضایی نیروهای مسلح مجاز باشد به جرائم امنیتی پرسنل نیروهای مسلح و جرائم در حین خدمت آنان رسیدگی نماید».

رئیس محترم قوه قضائیه نیز پس از کسب اجازه از محضر معظم‌له مقرر فرمودند:

«پس از استجازه از محضر مقام معظم رهبری که حضوراً انجام شد اجازه فرمودند تا زمانیکه قانون مورد بحث برای طرح در مجلس شورای اسلامی آماده می‌شود با پیشنهاد موافقت می‌شود».

۴- درخواست مورخ ۱۳۸۷/۱۲/۲۶ سازمان قضایی نیروهای مسلح

سازمان قضایی نیروهای مسلح با توجه به تعبیر مقام معظم رهبری «تا زمانیکه قانون مورد بحث برای طرح در مجلس شورای اسلامی آماده می‌شود»، موضوع صلاحیت در آیین دادرسی نیروهای مسلح را با توجه به ضرورت‌های موجود، مورد توجه قرار داده و طی نامه شماره ۷/۱۱/۸۷/۴۲۶۸۰ مورخه ۱۳۸۷/۱۲/۲۶ به محضر مقام معظم رهبری ضمن اشاره به سوابق موضوع و اشاره به تهیه لایحه آئین دادرسی نیروهای مسلح پیشنهاد نمود:

«الف - در صورتیکه نظر شریف حضرت مستطاب عالی نیز بر ضرورت و مصلحت رسیدگی به موارد مذکور در سازمان قضایی باشد و این نظر همراه با لایحه آئین دادرسی نیروهای مسلح به مجلس اعلام شود قطعاً آنچه مصلحت است به تصویب مجلس خواهد رسید و شورای نگهبان آن را تأیید خواهد نمود و در این صورت دیگر نیازی به اجازه‌های موردی نخواهد بود و به تشتت قرارها و آراء در مراجع قضایی کشور تا حدود زیادی خاتمه داده خواهد شد و به نظر می‌رسد پس از سی سال از پیروزی انقلاب اسلامی، ضرورت دارد این موضوع به صورت اساسی و مطابق قانون به تصویب برسد.

ب - با توجه به موارد فوق پیشنهاد می‌شود علاوه بر اعلام ضرورت و مصلحت رسیدگی به سه بند مذکور در بند ۹ به مجلس و شورای نگهبان، همه این موارد تا زمان تصویب نهایی در مجلس، در سازمان قضایی رسیدگی شود».

دفتر مقام معظم رهبری پیشنهاد سازمان قضایی نیروهای مسلح را جهت بررسی و اعلام نظر به ستاد کل نیروهای مسلح ارسال و ستاد کل پس از بررسی با اشاره به ضرورت و مصلحت رسیدگی به برخی از جرائم عمومی و امنیتی کارکنان نیروهای مسلح با اینکه در مواردی مغایر با اصل ۱۷۲ قانون اساسی است اعلام نمود: حفظ مصالح و مقتضیات نیروهای مسلح و مصالح امنیتی کشور ایجاب می‌کند که این نوع جرائم در سازمان قضایی نیروهای مسلح مورد رسیدگی قرار گیرند، و در ادامه پیشنهاد نمود رسیدگی به جرائم پنج‌گانه زیر در لایحه آئین دادرسی نیروهای مسلح لحاظ و در مسیر مراحل تصویب قرار گیرند:

الف - جرائم کارکنان نیروهای مسلح علیه امنیت داخلی و خارجی کشور در زمان خدمت و نیز پس از خاتمه خدمت تا ۵ سال؛

ب - کلیه جرائم در حین خدمت کارکنان نیروهای مسلح «جرم در مقام ضابط» نیز جرم در حین خدمت محسوب می‌شود؛

ج - کلیه جرائم کارکنان نیروهای مسلح با جایگاه ۱۹ و به بالا «به استثنای جرائم بر ضد حقوق و تکالیف خانواده»؛

د - کلیه جرائم مربوط به مواد مخدر کارکنان نیروهای مسلح؛

ه - جرائم کارکنان وزارت اطلاعات در صورتیکه با وظایف خاص آنان یا اطلاعات طبقه‌بندی شده جمهوری اسلامی مرتبط باشد.

با توجه به پیشنهاد ستاد کل نیروهای مسلح، دفتر فرماندهی کل قوا طی نامه شماره ۱/۲/۱۸۲۹۷/فک مورخ ۱۳۸۸/۱۱/۱۴، نظر مقام معظم رهبری را چنین مقرر فرمودند: «پیشنهاد ستاد کل اقدام شود».

پیرو این مصوبه و با توجه به مطرح بودن لایحه مزبور در مجلس شورای اسلامی، ریاست محترم ستاد کل نیروهای مسلح مراتب را در تاریخ ۱۳۸۸/۱۲/۹ به ریاست محترم مجلس شورای اسلامی اعلام نمودند که مجلس شورای اسلامی نیز با توجه به گردش کار مزبور، موارد پیشنهادی را با اندکی تغییر، در مصوبه خود منظور و در لایحه آئین دادرسی کیفری به تصویب رسانده است.

با عنایت به موارد فوق و نیز با توجه به اصل ۱۷۲ قانون اساسی که صلاحیت دادگاه‌ها و محاکم نظامی را مشخص نموده و رسیدگی به جرائم عمومی نظامیان را قابل رسیدگی در دادگاه‌های عمومی دادگستری دانسته است، به نظر می‌رسد که بسیاری از مواد لایحه با توجه به توسعه صلاحیت محاکم نظامی مغایر اصل ۱۷۲ قانون اساسی باشد. ولی با توجه به ضرورت‌ها و مصالح موجود و نیز اوامر و اجازه‌های خاص حضرت امام (ره) و نیز مقام معظم رهبری در خصوص رسیدگی سازمان قضایی نیروهای مسلح برای رسیدگی به برخی جرائم، به نظر می‌رسد که تعارض این مواد با اصل ۱۷۲ قانون اساسی را به دو صورت بتوان حل نمود:

۱- ایجاد شعب ویژه محاکم عمومی رسیدگی به جرائم نظامیان توسط رئیس قوه قضائیه و استقرار آن در سازمان قضایی نیروهای مسلح؛

۲- استناد به فرامین رهبری و فرماندهی کل نیروهای مسلح با توجه به اصول ۵۷ و ۱۱۰ قانون اساسی در متن مواد لایحه.

اظهار نظر کارشناسی

مواد (۵۵۹) تا (۶۴۸)

بخشی از این مواد (مواد ۵۵۹ تا ۵۹۷) مربوطه به ساختار و تشکیلات سازمان قضایی نیروهای مسلح و دادگاه‌های نظامی است که در حال حاضر بر اساس قانون دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۶۴ - و اصلاحات بعدی آن (قانون دائمی) عمل می‌شود، لذا اصلاح این قانون از طریق یک قانون آزمایشی توسط کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس شورای اسلامی خارج از حدود اذن و مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.

ماده (۵۷۰)

حکم مندرج در این ماده با توجه به اینکه این ماده در لایحه نبوده است و توسط مجلس افزوده شده است، از آنجا که در صدد تعیین تشکیلات جدید برای قوه قضائیه در بخش دادگاه‌های نظامی است، مغایر بند (۱) اصل ۱۵۸ به نظر می‌رسد که صلاحیت ایجاد تشکیلات لازم در دادگستری را به رئیس قوه قضائیه سپرده است. حکم مندرج در ذیل اصل ۱۵۹ نیز رافع این ایراد به نظر نمی‌رسد، چرا که صلاحیت رئیس قوه قضائیه در این خصوص مورد تصریح قانونگذار اساسی قرار گرفته است.

ماده (۵۷۹)

الف) به موجب بند (۵) اصل ۱۱۰ قانون اساسی اعلام جنگ و صلح و بسیج نیروها از وظایف و اختیارات رهبری می‌باشد لذا تبصره ۳ این ماده که تشخیص زمان جنگ را بر عهده رئیس سازمان قضایی گذارده، مغایر قانون اساسی می‌باشد.

ب) تبصره (۱) این ماده برخی جرایم ارتكابی توسط غیرنظامیان در زمان جنگ در مناطق جنگی و جرایم ارتكابی ساکنان سرزمین‌هایی که در زمان جنگ تحت تصرف نیروهای مسلح ایران در می‌آیند علیه نیروهای مسلح خودی و نیز جرایم نظامیان خودی (اعم از اینکه مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی باشد یا خیر) علیه ساکنان مناطق یاد شده را در صلاحیت دادگاه‌های نظامی دانسته است. این در حالی است که به موجب اصل ۱۷۲ قانون اساسی «برای رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی اعضاء ارتش، ژاندارمری، شهربانی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، محاکم نظامی مطابق قانون تشکیل می‌گردد، ولی به جرایم عمومی آنان یا جرایمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب شوند در محاکم عمومی رسیدگی می‌شود.» لذا این تبصره از این جهت که اولاً جرایم غیر نظامیان و ثانیاً جرایم عمومی نظامیان را در صلاحیت دادگاه‌های نظامی دانسته است مغایر قانون اساسی می‌باشد.

ماده (۵۸۰)

بند(الف) این ماده کلیه جرایم ارتكابی نظامیان در مناطق عملیاتی را قابل رسیدگی در دادگاه نظامی دانسته و این در حالی است که به موجب اصل ۱۷۲ قانون اساسی برای رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی نظامیان، محاکم نظامی مطابق قانون تشکیل می‌گردد، ولی به جرایم عمومی آنان یا جرایمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب شوند در محاکم عمومی رسیدگی می‌شود. لذا این بند از جهت توسعه محدوده اصل ۱۷۲ و صلاحیت دادگاه‌های نظامی مغایر قانون اساسی می‌باشد.

ماده (۵۸۴)

تبصره ماده (۵۸۴) با توجه به اینکه بر اساس اصل ۱۵۹ قانون اساسی، تشکیل دادگاه‌ها و به تبع آن انحلال آن به موجب حکم قانون می‌باشد، مغایرت قانونی دارد.

ماده (۵۸۵)

به موجب اصل ۵۷ قوای حاکم در جمهوری اسلامی ایران مستقل از یکدیگرند و به موجب اصل ۱۵۶ تصریح شده است که قوه قضائیه قوه ای مستقل است. لذا قرار دادن وظیفه پشتیبانی و تأمین کلیه امکانات مورد نیاز دادگاه‌های نظامی زمان جنگ به عهده قرارگاه عملیاتی سبب ایجاد وابستگی این دادگاه‌ها و عدم استقلال آنها می‌گردد و در نتیجه مغایر قانون اساسی می‌باشد.

ماده (۵۸۶)

الف) در اصل ۱۷۲ صرفاً به اعضاء ارتش، ژاندارمری، شهربانی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اشاره شده است. اما مواردی مانند جرایم امنیتی و جرایم در حین خدمت نیروهای مسلح و جرایم پرسنل وزارت اطلاعات در صورتیکه در ارتباط با وظایف خاص آنان بوده یا مشتمل بر اطلاعات طبقه بندی شده و اسرار جمهوری اسلامی می‌باشد (بندهای ب، پ و ج ماده مزبور) به موجب حکم ولایی مقام معظم رهبری^۱ و موارد

---

۱ - سازمان قضائی نیروهای مسلح طی نامه شماره ۷/۹/۱۰۹۰۱/۷۳ - ۱۳۷۳/۱۱/۳ از ریاست محترم قوه قضائیه درخواست نموده است، از مقام معظم رهبری و فرماندهی کل نیروهای مسلح کسب اجازه شود که سازمان قضائی نیروهای مسلح مجاز باشد به جرایم امنیتی پرسنل نیروهای مسلح و جرایم در حین خدمت آنان رسیدگی نماید. این درخواست توسط ریاست محترم قوه قضائیه به استحضار مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا رسیده است و موافقت معظم له طی نامه شماره ۴۲۹۹/۳۳/م - ۱۳۷۳/۱۱/۲۰ قوه قضائیه به سازمان قضائی ابلاغ شده است.

بر اساس این اجازه الف - سازمان قضائی نیروهای مسلح مجاز است به کلیه جرایم امنیتی پرسنل نیروهای مسلح رسیدگی نماید. / ب- سازمان قضائی نیروهای مسلح مجاز است به جرایم در حین خدمت نیروهای مسلح رسیدگی نماید. لذا با

بندهای ت، چ و ح این ماده نیز به موجب قانون «تعیین حدود صلاحیت دادسراها و دادگاههای نظامی کشور» صرفاً در مورد نظامیان و نه تمامی نیروهای مسلح که در اجرای بند هشتم اصل یکصد و دهم قانون اساسی به تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام رسیده است،^۱ به صلاحیت این سازمان اضافه شده اند.

اما با این وجود به نظر می‌رسد سایر بندهای این ماده (الف، د و ه) از آنجا که از موارد ذکر شده فراتر رفته و گستره اصل ۱۷۲ را توسعه داده است مغایر قانون اساسی باشد. زیرا اطلاق نیروهای مسلح، شامل کارکنان ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، کارکنان وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، کارکنان نمایندگی ولی فقیه نیروهای مسلح، کارکنان سازمان‌ها، مؤسسات و شرکتهای وابسته به نیروهای مسلح، محصلان مراکز آموزش نظامی و انتظامی، نیروهای بسیج و کارکنان وزارت اطلاعات نیز می‌گیرد که در مورد این افراد باید به موجب حکم ولایی مقام معظم رهبری صرفاً جرایم امنیتی و جرایم در حین خدمتشان در صلاحیت دادگاه نظامی می‌باشد و نه تمامی جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی و نه کلیه جرایم مربوط به مواد مخدر اعضای نیروهای مسلح، لذا این دو بند مغایر قانون اساسی می‌باشند.

عنایت به اجازه مقام معظم رهبری که طی نامه شماره ۱/۱۱۶۸/س - ۱۳۷۰/۱۰/۱۹ دفتر معظم له ابلاغ شده است. جرایم پرسنل وزارت اطلاعات در صورتیکه در ارتباط با وظایف خاص آنان بوده یا مشتمل بر اطلاعات طبقه بندی شده و اسرار جمهوری اسلامی می باشد در سازمان قضائی رسیدگی میشود.

۱ - مصوبه شماره ۳۶۱۹/ق مورخه ۱۳۷۳/۵/۲۳ مجتمع تشخیص مصلحت نظام حدود صلاحیت دادسراها و دادگاههای نظامی را در سه ماده بشرح زیر تعیین نموده است.

ماده ۱ - هرگاه در حین تحقیقات و رسیدگی به جرایم خاص نظامی و انتظامی جرایم دیگری کشف شود، سازمان قضائی نیروهای مسلح مجاز به رسیدگی کمی باشد.

ماده ۲ - جرایمی که اسرای ایرانی عضو نیروهای مسلح در مدت اسارت مرتکب شده اند و نیز جرایم اسرای بیگانه در مدت اسارتشان در کشور، در سازمان قضائی نیروهای مسلح رسیدگی می شود.

ماده ۳ - کلیه جرایم نظامیان دارای درجه سرتیپی و بالاتر در مراجع قضائی ذیربط در تهران رسیدگی می شود.

در مورد بند (ت) نیز بر اساس قانون «تعیین حدود صلاحیت دادسراها و دادگاههای نظامی کشور» مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام کلیه جرایم نظامیان دارای درجه سرتیپی و بالاتر و نه اعضای نیروهای مسلح در صلاحیت سازمان قضایی می باشد، لذا این بند نیز از آنجا که گستره اصل ۱۷۲ را توسعه داده است مغایر قانون اساسی باشد.

(ب) مغایرت با اصل ۱۷۲ قانون اساسی: تبصره ۱ این ماده در مقام توضیح جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی می باشد و این موضوع را به جرایم اعضای نیروهای مسلح به سبب خدمت یا در ارتباط مستقیم با وظایف و مسؤولیتهایی که طبق قانون و مقررات به عهده آنان است توسعه داده است زیرا ممکن است بر اساس قانون، وظایف و مسؤولیتهایی که خاص نظامی و انتظامی نمی باشد مانند آشپزی نیز برعهده افراد نظامی قرار داده شود که براساس این تبصره آنها نیز به منزله جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی قرار داده می شوند که توسعه گستره اصل ۱۷۲ بوده و مغایر اصل ۱۷۲ قانون اساسی می باشد.

(ج) بر اساس بند(۵) ماده(۵) قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب - مصوب ۱۳۷۳، کلیه جرایم مربوط به مواد مخدر در صلاحیت دادگاههای انقلاب می باشد، لذا بند(ث) اولاً به دلیل توسعه اصل ۱۷۲ قانون اساسی مغایر اصل مذکور است و ثانیاً به دلیل خروج از اذن و اصلاح یک قانون دائمی، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.

ماده(۵۸۸)

در اصل ۱۷۲ قانون اساسی آمده است که برای رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی اعضاء ارتش، ژاندارمری، شهربانی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، محاکم نظامی مطابق قانون تشکیل می گردد، یعنی تمامی این افراد نظامیان

ایرانی می‌باشند لذا گسترش صلاحیت محاکم نظامی به نظامیان غیر ایرانی، توسعه گستره اصل ۱۷۲ قانون اساسی بوده و مغایر قانون اساسی می‌باشد.

ماده (۵۸۹)

بند(چ) از این جهت که کارکنان غیرنظامی شرکتها و سازمانهای وابسته به نیروهای مسلح را نیز در زمره نیروهای مسلح محسوب نموده و رسیدگی به جرایم نیروهای مسلح مذکور در این ماده در صلاحیت دادگاههای نظامی است، لذا به دلیل توسعه محدوده شمول اصل ۱۷۲ قانون اساسی که صلاحیت دادگاههای نظامی را صرفاً رسیدگی به جرایم خاص نظامیان دانسته است، مغایر اصل مذکور می‌باشد.

ماده (۵۹۱)

در اصل ۱۷۲ آمده است که برای رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی اعضاء ارتش، ژاندارمری، شهربانی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، محاکم نظامی مطابق قانون تشکیل می‌گردد. در نتیجه رسیدگی به جرایم ملازم با جرایم نظامی که در صلاحیت سایر مراجع قضایی می‌باشند مانند مواردی در صلاحیت دادگاه اطفال و دادگاه ویژه روحانیت می‌باشند و مواردی که رسیدگی به آنها بر اساس قواعد با تعدد قاضی (۵ قاضی) انجام می‌پذیرد از یک سو به علت توسعه صلاحیت محاکم نظامی، توسعه گستره اصل ۱۷۲ بوده و مغایر قانون اساسی می‌باشد و از سوی دیگر موجب از بین رفتن حقوق افراد بر رسیدگی و امنیت قضایی عادلانه شده و مغایر بند ۱۴ اصل سوم قانون اساسی می‌باشد.

ماده (۵۹۲)

در اصل ۱۷۲ آمده است که برای رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی اعضاء ارتش، ژاندارمری، شهربانی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، محاکم نظامی مطابق قانون تشکیل می گردد. در نتیجه رسیدگی به اتهام کلیه متهمان جرایمی که تحقق آن منوط به فعل دو یا چند نفر است و رسیدگی به اتهام یکی از متهمان در صلاحیت دادگاه نظامی باشد، در دادگاه نظامی، مانند مواردی که در صلاحیت دادگاه اطفال یا دادگاه ویژه روحانیت می باشند به علت توسعه صلاحیت محاکم نظامی، توسعه گستره اصل ۱۷۲ بوده و مغایر قانون اساسی می باشد. مانند جرایم شرکت های هرمی که یک یا چند نفر آنها نظامی باشند.

ماده (۵۹۵)

دادگاه نظامی در زمره دادگاه های اختصاصی کیفری است و صرفاً بر اساس منطوق اصل ۱۷۲ صلاحیت رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی را بر عهده دارد. رسیدگی به خسارات ناشی از جرم که جنبه مدنی دارد تابع قاعده کلی اصل ۱۵۹ قانون اساسی می باشد و در صلاحیت عام دادگاه های عمومی است، به همین دلیل ماده (۵۹۵) که به توسعه قلمرو اصل ۱۷۲ قانون اساسی منتهی شده است، مغایر اصل مذکور می باشد.

ماده (۵۹۶)

در این ماده تکلیف مواردی که اختلاف در صلاحیت بین دادگاه های نظامی در حوزه قضایی دو استان مختلف روی می دهد مشخص نشده است، لذا از این جهت دارای ابهام می باشد.

ماده (۵۹۹)

اطلاق عبارت «مسئولیت تمام اقدامات انجام شده توسط کارکنان وظیفه در این رابطه با ضابطان نظامی است» مندرج در تبصره (۲) از این جهت که مسئولیت مطلق جرایم ارتكابی توسط کارکنان وظیفه را بدون وجه به ضابطان نظامی منتقل می‌کند، خلاف بند (۱۴) اصل ۳ قانون اساسی است.

ماده (۶۰۰)

براساس اصل ۱۳۸ قانون اساسی «علاوه بر مواردی که هیأت وزیران یا وزیری مأمور تدوین آیین نامه های اجرایی قوانین می شود، هیأت وزیران حق دارد برای انجام وظایف اداری و تأمین اجرای قوانین و تنظیم سازمانهای اداری به وضع تصویب نامه و آیین نامه بپردازد» صلاحیت تدوین آیین نامه های اجرایی بر عهده هیأت وزیران می باشد. لذا تصریح تبصره این ماده به تأیید آیین نامه پیشنهادی توسط رئیس قوه قضاییه و سپس تصویب هیأت وزیران، این ابهام را ایجاد می کند که اگر رئیس قوه قضاییه آیین نامه پیشنهادی وزراء مذکور در ماده را تأیید نکند، آیا هیأت وزیران می تواند وارد موضوع شده و وضع آیین نامه کند و حتی فراتر از آن، آیا هیأت وزیران می تواند خارج از آیین نامه پیشنهادی وزرای تصریح شده و تأیید شده رییس قوه قضاییه آیین نامه را تصویب نماید یا خیر. در این صورت اختیار مصرح در اصل ۱۳۸ قانون اساسی مقید به تأیید رییس قوه قضاییه گردیده است لذا مغایر با قانون اساسی می باشد.

ماده (۶۰۴)

در تبصره این ماده زمان ارسال تعرفه خدمتی متهمان به مراجع قضایی را توسط مقامات تعیین نموده و با عبارت «متعاقباً» در این موضوع ایجاد ابهام نموده است. لذا

مشخص نیست تا چه زمانی این امر باید انجام پذیرد لذا این موضوع از آنجا که سبب ایجاد ابهام در انجام تکلیف گفته شده می‌گردد دارای ابهام می‌باشد.

ماده (۶۰۵)

به دلیل محدود کردن اختیارات فرماندهی کل قوا، مغایر اصل ۱۱۰ قانون اساسی و به دلیل توسعه صلاحیت تشکیلات قضایی نیروهای مسلح، مغایر اصل ۱۷۲ قانون اساسی است.

ماده (۶۱۳)

از مفهوم مخالف ماده این برمی‌آید که اصل بر این است که موضوع اتهام افراد در ابلاغ قید شده یا در روزنامه منتشر می‌گردد مگر آنکه قاضی پرونده خلاف این موضوع را تشخیص دهد. در نتیجه از آنجا که این افراد در مرحله اتهام می‌باشند لذا انتشار اتهام این افراد در روزنامه مغایر اصل ۲۲ قانون اساسی مبنی بر مصونیت حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض می‌باشد. همچنین این موضوع مغایر اصل ۳۹ قانون اساسی مبنی بر ممنوعیت هتک حرمت و حیثیت کسی که به حکم قانون دستگیر، بازداشت، زندانی یا تبعید شده‌اند، می‌باشد؛ زیرا به طریق اولی این موضوع در مورد کسی که هنوز متهم بوده و دستگیر نیز نشده حاکم می‌باشد.

ماده (۶۲۷)

استمرار جرم فرار از خدمت وقتی قطع می‌گردد که فرد دستگیر شده یا خود را معرفی نموده باشد که در این زمان دیگر رسیدگی حضوری بوده و امکان رسیدگی غیابی وجود ندارد زیرا رسیدگی غیابی هنگامی ممکن است که متهم غائب بوده و حاضر نباشد. در نتیجه مفهوم مخالف این ماده که بیان می‌دارد وقتی استمرار جرم قطع گردید

رسیدگی غیابی صورت می‌گیرد صحیح به نظر نمی‌رسد و دارای تعارض می‌باشد.

ماده (۶۲۹)

به موجب اصل ۱۶۵ قانون اساسی، محاکمات علنی انجام می‌شود و موارد استثناء با توجه به معیارهای ارائه شده به تشخیص دادگاه تعیین می‌گردند. لذا تغییر این موضوع به اصل غیرعلنی بودن و تشخیص خلاف آن به اختیار دادگاه مغایر قانون اساسی می‌باشد.

ماده (۶۳۲)

از آنجا که به موجب اصل ۳۴ قانون اساسی دادخواهی حق مسلم هر فرد است و هر کس می‌تواند به منظور دادخواهی به دادگاه‌های صالح رجوع نماید و لازمه این حق دادخواهی که شامل مرحله اعتراض و تجدیدنظرخواهی نیز می‌شود اطلاع از ادله، مستندات و استدلالات قانونی صدور رای می‌باشد تا مبتنی بر این موارد بتواند دادخواهی نماید، لذا از این جهت مغایر قانون اساسی می‌باشد.

ماده (۶۳۵)

در این ماده مشخص نشده است مدت ۷۲ ساعت ذکر شده برای تجدیدنظرخواهی پس از ابلاغ واقعی است یا ابلاغ قانونی. این در حالی است که در ماده (۴۰۶) همین قانون این مواعد را پس از ابلاغ واقعی به رسمیت شناخته است. در نتیجه از آنجا که این ابهام منجر به تضییع حقوق افراد می‌گردد، لذا مغایر بند (۱۴) اصل ۳ قانون اساسی می‌باشد.